

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

**ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ υπ' αριθμ. 299/2014
ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
Ε' Τμήματος
Συνεδρίαση της 4^{ης} Νοεμβρίου 2014**

Σύνθεση:

- Προεδρεύων** : Ανδρέας Χαρλαύτης, ως αρχαιότερος Νομικός Σύμβουλος των παρισταμένων, μη υπάρχοντος Αντιπροέδρου.
- Μέλη** : Μεταξία Ανδροβιτσανέα, Βασιλική Πανταζή, Νικόλαος Δασκαλαντωνάκης, Γεώργιος Ανδρέου, Δημήτριος Αναστασόπουλος και Αδαμαντία Καπετανάκη, Νομικοί Σύμβουλοι.
- Εισηγητής** : Νικόλαος Δημητρακόπουλος, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.
- Αριθμ.Ερωτήματος** : Το υπ' αριθμ. πρωτ. ΔΙΔΑΔ/Φ.58/573/οικ.5420/4.3.2014 έγγραφο της Διεύθυνσης Διοίκησης Ανθρώπινου Δυναμικού του Υπουργείου Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.
- Περίληψη Ερωτήματος** : Α) Αν δύναται, μετά την έκδοση απόφασης από το Πρωτοβάθμιο Πειθαρχικό – Υπηρεσιακό Συμβούλιο του οικείου φορέα, με την οποία επιβλήθηκε στον πειθαρχικώς διωκόμενο υπάλληλο η πειθαρχική ποινή της προσωρινής παύσης τριών μηνών με πλήρη στέρηση των αποδοχών λόγω αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων και την, κατόπιν υποβολής της προβλεπόμενης από το νόμο ένστασης εκ μέρους του ανωτέρω υπαλλήλου, ακύρωση της ως άνω απόφασης από

το Δευτεροβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο για παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας και αναπομπή της υπόθεσης στο προαναφερθέν Πρωτοβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο, να επιβληθεί στον εν λόγω υπάλληλο, κατά την εκ νέου εκδίκασή της στο Συμβούλιο αυτό, η πειθαρχική ποινή της οριστικής παύσης ή δί' αυτής επέρχεται η κατά τις διατάξεις της παρ. 5 του άρθρου 141 του Ν. 3528/2007 ανεπιτρέπτη χειροτέρευση της θέσης του.

Β) Αν η (νομότυπη) υποβολή αίτησης παραίτησης από τον πειθαρχικώς διωκόμενο υπάλληλο, κατά τη διάρκεια της πειθαρχικής εκκρεμοδικίας ενώπιον του αρμοδίου Πειθαρχικού -Υπηρεσιακού Συμβουλίου, για παράπτωμα που μπορεί να επισύρει την ποινή της οριστικής παύσης, θα θεωρηθεί ότι δεν έχει υποβληθεί, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 148 του Ν. 3528/2007.

Επί του ως άνω ερωτήματος το Ε' Τμήμα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους γνωμοδότησε ως ακολούθως :

Ι. Στο υπ' αριθμ. πρωτ. ΔΙΔΑΔ/Φ.58/573/οικ.5420/4.3.2014 έγγραφο της υποβάλλουσας το υπό κρίση ερώτημα Υπηρεσίας παρατίθενται οι ρυθμίσεις των διατάξεων της παρ. 5 του άρθρου 141 του Ν. 3528/2007, στις οποίες, μεταξύ άλλων, προβλέπεται ότι τα πειθαρχικά συμβούλια και το Δευτεροβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο, όταν κρίνουν μετά από ένσταση του υπαλλήλου ή υπέρ του, δεν μπορούν να χειροτερεύσουν τη θέση του και της διάταξης της παρ. 2 του άρθρου 148 του ίδιου ως άνω νόμου, σύμφωνα με την οποία, μεταξύ άλλων, η παραίτηση θεωρείται ότι δεν έχει υποβληθεί αν κατά την υποβολή της εκκρεμεί πειθαρχική δίωξη ενώπιον του υπηρεσιακού συμβουλίου για παράπτωμα που μπορεί να επισύρει την ποινή της οριστικής παύσης ή αν η πειθαρχική δίωξη ασκηθεί μέσα σε δύο (2) μήνες από την υποβολή της αίτησης παραίτησης και πριν την αποδοχή της.

Επίσης, από τα ειδικότερα αναγραφόμενα στο ως άνω έγγραφο ερώτημα, καθώς και σε όσα έγγραφα συνυποβάλλονται με αυτό και ιδίως στο υπ' αριθμ. πρωτ.

Ε.Π. 965/30.10.2013 έγγραφο της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας – Γενική Διεύθυνση Εσωτερικής Λειτουργίας – Διεύθυνση Διοίκησης – Τμήμα Προσωπικού, προκύπτουν τα ακόλουθα:

Με το υπ' αριθμ. πρωτ. Ε.Π. 82/30.5.2007 έγγραφο του Νομάρχη Θεσσαλονίκης παραπέμφθηκε ο υπάλληλος Γ.Χ. στο Πειθαρχικό - Υπηρεσιακό Συμβούλιο για τα πειθαρχικά παραπτώματα της άρνησης εκτέλεσης υπηρεσίας και της αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των υπηρεσιακών του καθηκόντων για το χρονικό διάστημα από 12.1.2006 μέχρι 20.4.2007 (178 εργάσιμες ημέρες). Με την υπ' αριθμ. ΠΥΣ/Ε.Π. 130/4.4.2008 απόφαση, το Πειθαρχικό Υπηρεσιακό Συμβούλιο της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Θεσσαλονίκης (πρακτικό 3/2008) επέβαλε στον ανωτέρω υπάλληλο την πειθαρχική ποινή της προσωρινής παύσης τριών μηνών με πλήρη στέρηση των αποδοχών, διότι, όπως κρίθηκε, υπέπεσε στα ως άνω πειθαρχικά παραπτώματα, ενώ το Δευτεροβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο, επιληφθέν της από 9.5.2008 ένστασης του υπαλλήλου, με το υπ' αριθμ. 204/14.10.2010 πρακτικό – απόφασή του, ακύρωσε την ως άνω προσβληθείσα απόφαση για παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας (εξέταση μαρτύρων χωρίς ο διωκόμενος υπάλληλος να λάβει γνώση αυτών, πριν την αξιολόγησή τους από το Συμβούλιο) και ανέπεμψε την υπόθεση στη Διοίκηση για νέα νόμιμη κρίση. Με το υπ' αριθμ. πρωτ. Ε.Π. 299/9.11.2011 έγγραφο της Διεύθυνσης Διοίκησης ο εν λόγω υπάλληλος παραπέμφθηκε στο Πειθαρχικό - Υπηρεσιακό Συμβούλιο, το οποίο, με το υπ' αριθμ. 7/19.9.2012 πρακτικό του, διέταξε τη διενέργεια πειθαρχικής ανάκρισης. Ακολούθως, ο προαναφερόμενος υπάλληλος, ο οποίος απολύεται αυτοδικαίως από την Υπηρεσία στις 31.12.2014 λόγω συμπλήρωσης του 67^{ου} έτους της ηλικίας του, υπέβαλε στην Υπηρεσία την από 10.9.2013 πρώτη αίτηση παραίτησης, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 148 του Ν. 3528/2007, επί της οποίας έλαβε την υπ' αριθμ. πρωτ. Ε.Π. 837/16.9.2013 έγγραφη απάντηση, ότι η αίτηση θεωρείται ως μη υποβληθείσα, διότι εκκρεμεί σε βάρος του πειθαρχική δίωξη για παράπτωμα που μπορεί να επισύρει την ποινή της οριστικής παύσης. Στη συνέχεια υπέβαλε την υπ' αριθμ. πρωτ. Ε.Π. 16/27.9.2013 αναφορά – διαμαρτυρία και την υπ' αριθμ. πρωτ. Ε.Π. 18/27.9.2013 δεύτερη αίτηση παραίτησης, επί των οποίων έλαβε την υπ' αριθμ. πρωτ. Ε.Π. 897/3.10.2013 έγγραφη απάντηση, με το ίδιο κατά τα ανωτέρω περιεχόμενο. Επί του ανακύψαντος νομικού ζητήματος ζητήθηκε από την αρμόδια προς τούτο Υπηρεσία της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας η συνδρομή του

νομικού της συμβούλου, ο οποίος διατύπωσε τη γνώμη του με τα υπ' αριθμ. πρωτ. ΕΜΠ 16/3.10.2013 και ΕΜΠ 22/25.10.2013 απαντητικά έγγραφα.

Σημειώνεται ότι με το υπ' αριθμ. πρωτ. ΔΙΔΑΔ/Φ.58/656/ΕΜΠ1655/22.10.2014 έγγραφο της ερωτώσας Υπηρεσίας διαβιβάστηκαν, μεταξύ άλλων, η υπ' αριθμ. 2123/2014 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Θεσσαλονίκης, με την οποία ακυρώθηκε η υπ' αριθμ. πρωτ. Ε.Π. 85/6.3.2014 απόφαση (διαπιστωτική πράξη) του Περιφερειάρχη Κεντρικής Μακεδονίας, με την οποία ο υπάλληλος Γ.Χ. είχε τεθεί σε καθεστώς αυτοδίκαιης αργίας από 12.11.2012 και η υπ' αριθμ. πρωτ. 2122/2014 απόφαση του ίδιου ως άνω δικαστηρίου, με την οποία ακυρώθηκε το υπ' αριθμ. πρωτ. Ε.Π. 837/16.9.2013 έγγραφο του Προϊσταμένου Διεύθυνσης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, με το οποίο δεν έγινε αποδεκτή η παραίτηση που ο εν λόγω υπάλληλος είχε υποβάλει με την από 10.9.2013 σχετική (πρώτη) αίτηση παραίτησης και αναπέμφθηκε η υπόθεση στη Διοίκηση για νέα, νομίμως αιτιολογημένη, κρίση κατά τα στο σκεπτικό της απόφασης αναφερόμενα. Σύμφωνα δε με τις παρατιθέμενες στην τελευταία ως άνω δικαστική απόφαση αιτιολογίες, το πειθαρχικό παράπτωμα, για το οποίο έγινε αρχικώς, στις 30.5.2007, η παραπομπή ενώπιον του Υπηρεσιακού Συμβουλίου, πολύ χρόνο πριν από την υποβολή της αίτησης για την παραίτησή του, δεν μπορεί, κατ' εφαρμογή της αρχής της μη χειροτέρευσης της θέσης του αιτούντος, που εφαρμόζεται και επί επανεκδικάσεως της πειθαρχικής υπόθεσης μετά από ακύρωση της απόφασης του πειθαρχικού οργάνου (βλ. Ολ. ΣτΕ 1067/1979), να επισύρει την ποινή της οριστικής παύσης, άλλως, υπό την αντίθετη εκδοχή της μη εφαρμογής της ως άνω αρχής σε περίπτωση νέας ανάκρισης και κλήσης σε απολογία, η επιβολή της βαρύτερης ποινής της οριστικής παύσης δεν παρίσταται εν προκειμένω πιθανή, με βάση τα πορίσματα στα οποία κατέληξαν οι πειθαρχικές ανακρίσεις. Επιπροσθέτως, κρίθηκε ότι στην κρινόμενη περίπτωση διαπιστώνεται σημαντική παράταση της εκκρεμοδικίας, λόγω της εκ νέου παραπομπής του αιτούντος ενώπιον του Υπηρεσιακού Συμβουλίου από 14.10.2010, της διαταχθείσας και μη ολοκληρωθείσας κατά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης για παραίτηση πειθαρχικής ανάκρισης, και του ότι κατά τον εν λόγω χρόνο δεν είχε ακόμη οριστεί ημερομηνία για την εκδίκαση της υπόθεσης.

Ενόψει αυτών, ερωτάται αν το Πρωτοβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο, επιλαμβανόμενο εκ νέου της ως άνω πειθαρχικής υπόθεσης, κατόπιν ακύρωσης από το Δευτεροβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο της αρχικώς επιβληθείσας στο διωκόμενο υπάλληλο πειθαρχικής ποινής της προσωρινής παύσης τριών μηνών με πλήρη στέρηση αποδοχών για παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας και αναπομπής της υπόθεσης σε αυτό, δύναται να του επιβάλει την πειθαρχική ποινή της οριστικής παύσης ή η ποινή αυτή προσκρούει στην απορρέουσα από τις διατάξεις της παρ. 5 του άρθρου 141 του Ν. 3528/2007 αρχή της μη χειροτέρευσης της θέσης του ενισταμένου υπαλλήλου και αν η (νομότυπη) παραίτηση του ανωτέρω υπαλλήλου, κατά τη διάρκεια της πειθαρχικής εκκρεμοδικίας ενώπιον του ως άνω Πρωτοβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου, θεωρείται ότι δεν έχει υποβληθεί, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 148 του Ν. 3528/2007.

II. Α. Στις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 2, της παρ. 1 του άρθρου 5 και της παρ. 1 του άρθρου 25 του Συντάγματος του 1975, όπως αναθεωρήθηκε και ισχύει σήμερα, ορίζονται τα εξής:

« Άρθρο 2

1. Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας....

Άρθρο 5

1. Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη...

Άρθρο 25

1. Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκησή τους. Τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν. Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας. ...»

B. Στις διατάξεις των παρ. 1 και 2 του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (του άρθρου 6 Ν.Δ. 53/1974,

ΦΕΚ Α' 256), αναφορικά με το χρόνο εκδίκασης των υποθέσεων στα δικαστήρια, ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι:

« Άρθρο 6

1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικαίως, δημοσία και εντός λογικής προθεσμίας υπό ανεξαρτήτου και αμερολήπτου δικαστηρίου, νομίμως λειτουργούντος, το οποίον θα αποφασίση ... επί του βασίμου πάσης εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως. ...

2. Παν πρόσωπον κατηγορούμενον επί αδικήματι τεκμαίρεται ότι είναι αθών μέχρι της νομίμου αποδείξεως της ενοχής του.»

Γ. Τέλος, στις διατάξεις της παρ. 5 του άρθρου 141 και των παρ. 1, 2 και 5 του άρθρου 148 του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ., που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του Ν. 3528/2007 (ΦΕΚ Α' 26), όπως ισχύει, ορίζονται τα εξής:

« ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ'

ΕΝΣΤΑΣΗ – ΠΡΟΣΦΥΓΗ – ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Άρθρο 141

Ένσταση

1... 5. Τα πειθαρχικά συμβούλια και το Δευτεροβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο, όταν κρίνουν μετά από ένσταση του υπαλλήλου ή υπέρ του, δεν μπορούν να χειροτερεύουν τη θέση του. Όταν κρίνουν ένσταση υπέρ της διοίκησης, δεν μπορούν να επιβάλουν ελαφρότερη ποινή από αυτήν που επιβλήθηκε. Όταν ασκούνται ενστάσεις τόσο από τον υπάλληλο όσο και υπέρ της διοίκησης, το οικείο συμβούλιο τις κρίνει από κοινού και δεν δεσμεύεται ως προς την ποινή που θα επιβάλει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β' ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ

Άρθρο 148

Παραίτηση

1. Η παραίτηση αποτελεί δικαίωμα του υπαλλήλου και υποβάλλεται εγγράφως. Αίρεση, όρος ή προθεσμία στη αίτηση παραίτησης θεωρούνται ότι δεν έχουν γραφεί.

2. Η παραίτηση θεωρείται ότι δεν έχει υποβληθεί αν κατά την υποβολή της εκκρεμεί ποινική δίωξη για πλημμέλημα από τα αναφερόμενα στην περ. α' της παρ. 1 του άρθρου 8 ή για κακούργημα ή πειθαρχική δίωξη ενώπιον του υπηρεσιακού συμβουλίου για παράπτωμα που μπορεί να επισύρει την ποινή της οριστικής παύσης ή αν η ποινική ή πειθαρχική δίωξη ασκηθεί μέσα σε δύο (2) μήνες από την υποβολή της αίτησης παραίτησης και πριν την αποδοχή της.

3... 4...

5. Η αίτηση παραίτησης γίνεται αποδεκτή με πράξη που εκδίδεται από αρμόδιο όργανο και δημοσιεύεται σε περίληψη στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Η υπηρεσία δεν μπορεί να κάνει αποδεκτή την αίτηση παραίτησης πριν από την πάροδο δεκαπέντε (15) ημερών από την υποβολή της. Αν μέσα σε δεκαπέντε (15) ημέρες από την πάροδο δεκαπέντε (15) ημερών από την υποβολή της αίτησης παραίτησης ο υπάλληλος επανέλθει με δεύτερη αίτηση, εμμένοντας στην παραίτησή του, αυτή γίνεται αυτοδικαίως αποδεκτή και λύεται η υπαλληλική σχέση από την ημέρα υποβολής της δεύτερης αίτησης. Η αίτηση παραίτησης θεωρείται ότι έχει γίνει αποδεκτή και λύεται αυτοδικαίως η υπαλληλική σχέση, αν παρέλθει άπρακτη προθεσμία δύο (2) μηνών από την υποβολή της. Για τη λύση της υπαλληλικής σχέσης εκδίδεται διαπιστωτική πράξη, περίληψη της οποίας δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως...»

III. Με τις ρυθμίσεις των διατάξεων της παρ. 5 του άρθρου 141 του Ν. 3528/2007 (Υπαλληλικού Κώδικα) προβλέπεται ότι τα πειθαρχικά συμβούλια και το Δευτεροβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο, όταν κρίνουν μετά από ένσταση του (διωκόμενου) υπαλλήλου ή υπέρ του, δεν μπορούν να χειροτερεύουν τη θέση του. Όταν, όμως, κρίνουν ένσταση υπέρ της Διοίκησης, δεν μπορούν να επιβάλουν ελαφρότερη ποινή από αυτήν που (σε πρώτο βαθμό) επιβλήθηκε, ενώ, όταν ασκούνται ενστάσεις τόσο από τον ως άνω υπάλληλο όσο και υπέρ της Διοίκησης, το οικείο συμβούλιο τις κρίνει από κοινού και δεν δεσμεύεται ως προς την ποινή που θα επιβάλει.

IV. Στη συζήτηση ενώπιον του Τμήματος επί του πρώτου ερωτήματος διατυπώθηκαν δύο γνώμες:

A. Κατά τη γνώμη της πλειοψηφίας, που απαρτίστηκε από τους Νομικούς Συμβούλους Ανδρέα Χαρλαύτη, Μεταξία Ανδροβιτσανέα, Βασιλική Πανταζή, Νικόλαο Δασκαλαντωνάκη, Γεώργιο Ανδρέου και Αδαμαντία Καπετανάκη (ψήφοι έξι), προς την οποία συντάχθηκε και ο εισηγητής Πάρεδρος Νικόλαος Δημητρακόπουλος, έγιναν δεκτά τα ακόλουθα:

Το Δευτεροβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο, όταν, επιλαμβανόμενο της υποβληθείσας από τον διωκόμενο υπάλληλο ένστασης (ενδικοφανούς προσφυγής, ΣΤΕ 2486/2008, 2318/2007, 3999/2006, 2364/2006, 3383/2005, 575/2005, 296,2005, 3859/2001) ακυρώνει την απόφαση του οικείου Πρωτοβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου για τυπικό λόγο, όπως για παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας (έλεγχος εξωτερικής νομιμότητας της πράξης) και αναπέμπει την υπόθεση στη Διοίκηση για νέα νόμιμη κρίση, εξαφανίζει (βλ. ΣΤΕ 3999/2006, 1741/2000, 837/1997)

την ακυρωθείσα πράξη από το χρόνο έκδοσής της, η οποία, ως εκ τούτου, θεωρείται σαν να μην εκδόθηκε, και επανέρχεται αυτοδικαίως, από το χρονικό αυτό σημείο, η νομική και πραγματική κατάσταση που υπήρχε πριν από την έκδοσή της, ώστε να μη στερηθεί ο ενιστάμενος της νόμιμης σε πρώτο βαθμό κρίσης. Η δε Διοίκηση (Πρωτοβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο), σε συμμόρφωση προς το κατά τα ανωτέρω ακυρωτικό αποτέλεσμα, οφείλει να προβεί στην έκδοση των αναγκαίων διοικητικών πράξεων προκειμένου: α) να αποκαταστήσει τη νομική και πραγματική κατάσταση που θα υπήρχε, εάν η ακυρωθείσα πράξη δεν είχε εκδοθεί ή η ακυρωθείσα παράλειψη δεν είχε συντελεσθεί και β) να διαμορφώσει τις νομικές καταστάσεις σύμφωνα με τους κανόνες δικαίου, των οποίων η παράβαση επέφερε την ακύρωση της πράξης ή της παράλειψης (βλ. Επαμεινώνδα Π. Σηλιωτόπουλου «Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου», δωδέκατη έκδοση, σελ. 198επ.)

Επομένως, το Δευτεροβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο δεν εκφέρει, στην περίπτωση αυτή, για δεύτερη φορά οριστική κρίση για το σύνολο της υπόθεσης, αλλά, αφού διαπιστώσει τη συνδρομή τυπικής πλημμέλειας σχετικά με τη διαδικασία έκδοσης της προαναφερόμενης απόφασης του Πρωτοβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου, ακυρώνει, για το λόγο αυτό, την προσβληθείσα με την ένσταση του υπαλλήλου κατά τα ανωτέρω απόφαση και (νομίμως) αναπέμπει την υπόθεση στο Πρωτοβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο, προκειμένου αυτό να προβεί σε νέα ουσιαστική κρίση της υπόθεσης και στην, κατόπιν διάγνωσης της ευθύνης του διωκόμενου υπαλλήλου και εκτίμησης όλων των στοιχείων του υπηρεσιακού του φακέλου, επιμέτρηση και επιβολή της προσήκουσας πειθαρχικής ποινής (βλ. ΣΤΕ 2677/2013 σκέψεις 9 και 10, 1615/2012 σκέψη 4, 1741/2000 σκέψη 11), χωρίς να τίθεται ζήτημα επέλευσης ή μη της κατά τις διατάξεις της παρ. 5 του άρθρου 141 ανεπίτρεπτης χειροτέρευσης της θέσης (*reformatio in pejus*) του δικαζόμενου κατ' ένσταση υπαλλήλου, δεδομένου ότι, μετά την κατά τ' ανωτέρω ακύρωση και την εντεύθεν εξαφάνιση της απόφασης του Πρωτοβάθμιου Πειθαρχικού Συμβουλίου δεν υφίσταται τέτοια απόφαση υποστατή και, επομένως, νομικά ισχυρή και ότι, σε κάθε περίπτωση, δεν θα μπορούσε να υφίσταται ο περιορισμός αυτός εν προκειμένω, αφού δεν θα ήταν συμβατός με την ελεύθερη ουσιαστική κρίση της υπόθεσης μετά την ολοκλήρωση της διαταχθείσας νέας πειθαρχικής ανάκρισης.

B. Κατά τη γνώμη του Νομικού Συμβούλου Δημητρίου Αναστασόπουλου, η διάταξη του εδ. α της παρ. 5 του άρθρου 141 του Ν. 3528/2007, στην οποία προβλέπεται ότι τα πειθαρχικά συμβούλια και το Δευτεροβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο, όταν κρίνουν μετά από ένσταση του υπαλλήλου ή υπέρ του, δεν μπορούν να χειροτερεύουν τη θέση του, προσομοιάζει, όσον αφορά στη λεκτική της διατύπωση, με την αντίστοιχη της παρ. 6 του άρθρου 243 του προϊσχύσαντος Υπαλληλικού Κώδικα (Π.Δ. 611/1977). Το Συμβούλιο της Επικρατείας, με την υπ' αριθμ. 1067/1979 απόφαση της Ολομέλειας έκρινε, κατά πλειοψηφία, ερμηνεύοντας την τελευταία ως άνω διάταξη, ότι η από το Ειδικό Πειθαρχικό Συμβούλιο άσκηση πειθαρχικής δικαιοδοσίας τελούσε, μετά την ακύρωση, με την υπ' αριθμ. 876/1977 απόφασή του, της πρώτης για την πειθαρχική υπόθεση υπ' αριθμ. 93/1975 απόφασης, με την οποία είχε επιβληθεί η πειθαρχική ποινή της τριετούς απόλυσης για τα ίδια παραπτώματα, υπό τον εκπορευόμενο από τη γενική αρχή του δικαίου περιορισμό της μη χειροτέρευσης της θέσης του αιτούντος. Εκ των ανωτέρω παρέπεται ότι η εν λόγω αρχή τυγχάνει εφαρμογής και στην κρινόμενη περίπτωση.

V. Περαιτέρω, επί του δεύτερου ερωτήματος, το Τμήμα δέχθηκε, ομόφωνα, τα ακόλουθα:

Σύμφωνα με τις διατάξεις των παρ. 1 και 2 του άρθρου 148 του Ν. 3528/2007, η παραίτηση αποτελεί δικαίωμα του υπαλλήλου και υποβάλλεται εγγράφως, θεωρείται, όμως, ότι δεν έχει υποβληθεί αν, κατά την υποβολή της, εκκρεμεί ποινική δίωξη για πλημμέλημα από τα αναφερόμενα στην περ. α' της παρ. 1 του άρθρου 8 ή για κακούργημα ή πειθαρχική δίωξη ενώπιον του υπηρεσιακού συμβουλίου για παράπτωμα που μπορεί να επισύρει την ποινή της οριστικής παύσης ή αν η ποινική ή πειθαρχική δίωξη ασκηθεί μέσα σε δύο (2) μήνες από την υποβολή της αίτησης παραίτησης και πριν την αποδοχή της. Επίσης, σύμφωνα με την παρ. 5 του ίδιου ως άνω άρθρου, η αίτηση παραίτησης γίνεται αποδεκτή με πράξη, η οποία εκδίδεται από το αρμόδιο όργανο και δημοσιεύεται σε περίληψη στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης, μετά την πάροδο δεκαπέντε (15) ημερών από την υποβολή της, αν δε υποβληθεί δεύτερη αίτηση παραίτησης μέσα σε δεκαπέντε (15) ημέρες μετά την πάροδο του χρόνου υποβολής της πρώτης, αυτή γίνεται αυτοδικαίως αποδεκτή και λύεται η υπαλληλική σχέση από την ημέρα υποβολής (της δεύτερης αίτησης), ενώ, σε κάθε περίπτωση, η αίτηση παραίτησης θεωρείται ότι έχει γίνει αποδεκτή και λύεται αυτοδικαίως η

υπαλληλική σχέση, εφόσον παρέλθει άπρακτη προθεσμία δύο (2) μηνών από την υποβολή της. Για την λύση της υπαλληλικής σχέσης προβλέπεται από το νόμο η έκδοση διαπιστωτικής πράξης, περίληψη της οποίας δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Από τις παραπάνω διατάξεις συνάγεται ότι η υποβολή από τον υπάλληλο παραίτησης δεν επάγεται καμία συνέπεια στην υπηρεσιακή του κατάσταση, ούτε δημιουργεί καμία υποχρέωση της Διοίκησης αν γίνει μετά την κίνηση ποινικής δίωξης και ενόσω εκκρεμεί η ποινική δίκη για τα προβλεπόμενα στο νόμο πλημμελήματα ή κακούργημα ή μετά την έναρξη της πειθαρχικής δίωξης και ενόσω εκκρεμεί η πειθαρχική δίκη (πρβλ. άρθρο 122 παρ. 1 του Υπαλληλικού Κώδικα) ενώπιον πειθαρχικού συμβουλίου (ή και πριν από αυτή, ενόσω τελούσε σε εξέλιξη ένορκη διοικητική εξέταση ή έρευνα, σχετικά με πράξεις ή παραλείψεις του υπαλλήλου κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας του, ΣΤΕ 2344/2006, Contra ΣΤΕ 4545/1997, 1138/1995) για παράπτωμα που μπορεί να επισύρει την ποινή της οριστικής παύσης ή αν, μετά την υποβολή της παραίτησης από τον υπάλληλο, μέσα σε δύο (2) μήνες από την υποβολή της και πριν την αποδοχή της, αρχίσει τέτοια ποινική δίκη ή ασκηθεί τέτοια πειθαρχική δίωξη ενώπιον πειθαρχικού συμβουλίου (ΣΤΕ 3502/2013, 2898/2006, 2345/2006, 2941/2003, 2494/2003, 1741/2000, 4545/1997, 1668/1997, ΔΕΑ 145/2010, 478/2006).

Ως εκ τούτου, δεν είναι δυνατή η συναγωγή συμπεράσματος με οποιαδήποτε ερμηνευτική προσέγγιση (αναλογία, επιχείρημα εκ των ομοίων, σκοπό του νόμου ή πραγματική βούληση του νομοθέτη, λογική ερμηνεία) ότι υπάρχει χρονικός περιορισμός ως προς την περάτωση της ποινικής (ή πειθαρχικής) δίωξης, η οποία έχει ασκηθεί πριν από την υποβολή της παραίτησης του δημοσίου υπαλλήλου, ο οποίος μάλιστα (περιορισμός) να ασκεί, άνευ ετέρου, επιρροή σε σχέση με την αποδοχή από τη Διοίκηση της παραίτησης (Ολ. ΝΣΚ 37/2008, ΝΣΚ 297/2013, 21/2013, 11/2012, 426/2011).

Οι τιθέμενοι από τις ως άνω διατάξεις περιορισμοί του δικαιώματος του υπαλλήλου προς υποβολή παραίτησης, ενόσω εκκρεμεί η ποινική (ή πειθαρχική) δίκη, επιβάλλονται για λόγους δημοσίου συμφέροντος, καθόσον με αυτές αποτρέπεται η υποβολή παραιτήσεων προς αποφυγή πειθαρχικής ποινής ή άλλων συνεπειών στην υπηρεσιακή κατάσταση του διωκόμενου υπαλλήλου και διασφαλίζεται η σταθερότητα

και η νομιμότητα της λειτουργίας της Διοίκησης. Πρέπει, όμως, οι διατάξεις αυτές, ερμηνευόμενες, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 2, την παρ. 1 του άρθρου 5, την παρ. 1 του άρθρου 25 του Συντάγματος και το άρθρο 6 της Ε.Σ.Δ.Α., για το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου, την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, την αρχή της αναλογικότητας και τον χρόνο εκδίκασης των υποθέσεων στα δικαστήρια (αλλά και από τα οικεία διοικητικά όργανα) να θεωρηθεί ότι έχουν ως όριο το χρονικό εκείνο σημείο, πέραν του οποίου η υπέρμετρη, κατά τις περιστάσεις, καθυστέρηση έκδοσης αμετάκλητης δικαστικής απόφασης (ή έκδοσης της, κατά τα προαναφερόμενα, διοικητικής πράξης) και η συνακόλουθη υποχρέωση ακούσιας παραμονής του υπαλλήλου στην υπηρεσία θα συνιστούσε ουσιώδη περιορισμό των ως άνω συνταγματικών δικαιωμάτων και αρχών.

Κατ' ακολουθία, επιβάλλεται η Διοίκηση να προβαίνει σε έρευνα των συνθηκών και στην εν γένει ουσιαστική εκτίμηση κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης και, είτε να αποφαινεται αιτιολογημένα επί της υποβληθείσας αίτησης παραίτησης του υπαλλήλου, εφόσον διαπιστώνει σημαντική παράταση της (ποινικής ή πειθαρχικής) εκκρεμοδικίας, είτε να αποδέχεται την παραίτηση, εφόσον διαπιστώνει υπέρβαση του ανωτέρω ορίου σε συνδυασμό με εξαιρετικούς λόγους αναγόμενους στο πρόσωπο του διωκόμενου υπαλλήλου, οι οποίοι καθιστούν την αποδοχή της εν λόγω παραίτησης δικαιολογημένη (ΔΕΘ 2122/2014, ΔΕΑ 145/2010, Ολ. ΝΣΚ 37/2008, ΝΣΚ 297/2013, 21/2013, 11/2012, 509/2011, 426/2011). Εξυπακούεται ότι ο έλεγχος της συνδρομής ή μη των προειρημένων προϋποθέσεων για την αποδοχή των εκάστοτε υποβαλλομένων αιτήσεων παραίτησης άπτεται του πραγματικού της κάθε φορά εξεταζόμενης περίπτωσης και, επομένως, απόκειται στην έρευνα της αρμόδιας προς τούτο Υπηρεσίας.

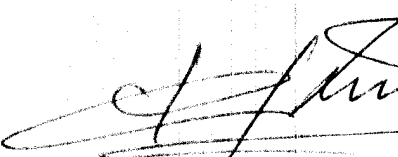
VI. Κατόπιν των προαναφερομένων, το Ε' Τμήμα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους γνωμοδοτεί: **A.** Κατά πλειοψηφία, ότι δύναται, μετά την έκδοση απόφασης από το Πρωτοβάθμιο Πειθαρχικό - Υπηρεσιακό Συμβούλιο του οικείου φορέα, με την οποία επιβλήθηκε στον πειθαρχικώς διωκόμενο υπάλληλο η πειθαρχική ποινή της προσωρινής παύσης τριών μηνών με πλήρη στέρηση των αποδοχών λόγω αδικαιολόγητης αποχής από την εκτέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων και την, κατόπιν υποβολής της προβλεπόμενης από το νόμο ένστασης εκ μέρους του ανωτέρω

υπαλλήλου, ακύρωση της ως άνω απόφασης από το Δευτεροβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο για παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας και αναπομπή της υπόθεσης στο προαναφερθέν Πρωτοβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο, να επιβληθεί στον εν λόγω υπάλληλο, κατά την εκ νέου εκδίκασή της στο Συμβούλιο αυτό, η πειθαρχική ποινή της οριστικής παύσης, χωρίς να επέρχεται η κατά τις διατάξεις της παρ. 5 του άρθρου 141 του Ν. 3528/2007 ανεπίτρεπτη χειροτέρευση της θέσης του και **Β.** Ομόφωνα, ότι η Διοίκηση επιβάλλεται να προβαίνει και σε ουσιαστική εκτίμηση κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης, σύμφωνα με όσα αναπτύσσονται στο σκεπτικό της παρούσας, προκειμένου να αποφανθεί για την αποδοχή ή μη των εκάστοτε υποβαλλομένων, κατά τη διάρκεια της πειθαρχικής εκκρεμοδικίας ενώπιον του αρμοδίου Πειθαρχικού – Υπηρεσιακού Συμβουλίου, για παράπτωμα που μπορεί να επισύρει την ποινή της οριστικής παύσης, αιτήσεων παραίτησης.-

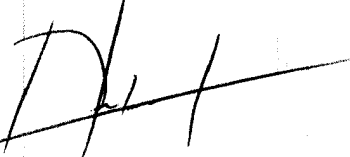
ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 12-11-2014
Ο Προεδρεύων του Τμήματος

Ο Εισηγητής

Ανδρέας Χαρλαύτης
Νομικός Σύμβουλος του Κράτους

Νικόλαος Δημητρακόπουλος
Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.